

Motion till riksdagen

1989/90:Fö502

av Lars Ernestam och Gudrun Norberg

(båda fp)

Samlokalisering till Örebro av civila totalförsvarsfunktioner, m.m.

I budgetpropositionen (försvarshuvudtiteln sidan 63) föreslås att civilbefälhavarkansliet för det nya Mellersta civilområdet som bildas genom sammanslagning av nuvarande Östra civilområdet och Bergslagens civilområde förläggs till Örebro. Det ersätter nuvarande kanslier lokaliserade i Stockholm respektive Falun.

Örebro är centralt placerat i det nya civilområdet, som enligt riksdagens beslut i föl kommer att omfatta nio län. Civilbefälhavaren och hans kansli har att i krig svara för utbildning och planläggning i syfte att efter mobilisering kunna utöva ledning i hela civilområdet. Civilbefälhavaren och militärbefälhavaren (i fred placerad i Strängnäs) ska samverka nära för att få ut största möjliga effekt i totalförsvaret. Vi ser med tillfredsställelse på förslaget om lokalisering till Örebro. Förslaget bör dock kompletteras för att få ut full effekt. Civilbefälhavarkansliet har att samverka inte bara med milostaben och länsstyrelserna. Mycket viktigt är också det samarbete som redan i fred måste ske med övriga civila totalförsvarsfunktioner på högre regional nivå. I den senaste parlamentariska utredningen om den högre regionala ledningen, försvarsmaktens ledningsutredning 1974 (FLU 74), angavs i betänkandet "Högre regional ledning" 1978 följande organ som har att samverka med civilbefälhavarkansliet:

- Chef för drivmedelszon (Drivmedelscentralen)
- Chef för programområde (Sveriges Radio)
- Chef för krigsteleregion (Televerket)
- Chef för radioområdet (Televerket)
- Järnvägsbefälhavare (Statens Järnvägar)
- Lotsdirektör (Sjöfartsverket)
- Chef för tullregion/gränstulldistrikt (Tullverket)
- Chef för postregion (Postverket)
- Elbefälhavare (Elförsörjningsnämnden)
- Biskopen i ett av stiftet i civilområdet
- Regionalt kontor för frivilligorganisationerna
- Chef för gasförsörjningszon
- Chef för cementzon

Enligt vår mening är det angeläget att regionindelningen inom flertalet av dessa områden anpassas till det nya civilområdet, så att man får sammanfal-

lande gränser. I annat fall försvåras samordningen avsevärt. I samtliga fall blir det större regioner än som gäller i dagsläget.

Ifråga om tull, lots och biskop är andra orter av förklarliga skäl mer naturliga, men i övriga fall talar starka skäl för lokalisering till Örebro. Vi förstår att en del av besluten bör fattas successivt. I vissa fall rör det sig ju också om verksamheter utanför statsförvaltningen och affärsverken, och i dessa fall kan riksdagen inte fatta beslut.

Vi anser dock att riksdagen nu bör göra ett uttalande om att det för totalförsvarssamverkan vore av stort värde om så många som möjligt av de med civilbefälhavarkansliet samverkande högre regionala organen inom det nya civilområdet lokaliseras till samma ort som kansliet, alltså Örebro.

Vi anser vidare att det nya civilområdet med nio län är så stort att det torde bli svårt för en civilbefälhavare att kunna klara sina planeringsuppgifter och utbildningsuppgifter utan att vara heltidsengagerad för denna uppgift. Den hittillsvarande metoden att besätta civilbefälhavarposten med en av landshövdingarna i området är enligt vår mening mindre lämpad när arbetsuppgifterna blir större än de varit i tidigare organisation.

Argument för att man i större civilområden än de hittillsvarande bör ha en heltidsanställd civilbefälhavare (CB) återfanns i en reservation av Hans Lindblad i FLU:s betänkande 1978 i anslutning till att han då föreslog ett större civilområde än majoriteten önskade. Genom inrättandet av det nya Mellersta civilområdet tillkommer nu ett civilområde med fler län än som förutsattes 1978. I reservationen anfördes bl.a. följande:

Problemet i fred synes mest vara CB personligen. Jag godtar bedömningen att uppgiften som CB i ett sammanslaget civo inte låter sig förenas med landshövdingeposten. Alltså bör man i detta alternativ välja en heltidsanställd CB – helst en person med samma breda bakgrund som man kräver av en landshövding.

Även om denne CB har fler län än nuvarande CB ökar ju den tid han kan ägna åt varje län och varje samverkande chef mycket kraftigt. En heltidsanställd CB kommer därför rimligen att få en högst betydande kunskap om sitt civilområde. Det kan t.o.m. hävdas att han därmed är bättre förberedd för sin krigsuppgift än den CB som i fred måste ägna huvuddelen av sin tid åt uppgiften som landshövding. En nackdel med nuvarande system är ju – utöver att CB har liten tid för sina uppgifter – att länet i fråga mister sin landshövding i krig. Med en heltidsanställd CB finns kanske också större möjligheter att CB som myndighet blir bättre känd, genom att han eller hon personligen hinner träffa så många fler i denna egenskap. Om sedan en heltidsanställd CB blir tillräckligt känd beror kanske på om totalförsvarsfrågor överhuvudtaget tillmäts någon reell roll i samhällslivet. Att på förhand utgå från att CB-rollen inte gör innehavaren till en tillräckligt intressant person synes mig dock vara alltför pessimistiskt. Just genom att fler planeringsfrågor i fred kommer att beröra CB och genom att samverkan i fred mellan CB och MB kan väntas öka tror jag att motiven för en heltidsanställd CB även i andra civilområden efter hand kan bli starkare.

Vi menar att detta resonemang fortfarande är giltigt. Skälen för en heltidsanställd CB har blivit ännu starkare, bl.a. genom att civilbefälhavarkansliernas arbetsuppgifter blivit allt större. Inte minst gäller detta ökade uppgifter i fråga om samordning på sjukvårdsområdet, vilket kräver samverkan med samtliga landsting inom civilområdet.

Genom åren har angivits att en stor fördel med att ha en landshövding som CB ligger i att han eller hon därmed är väl förtrogen med länsstyrelsens arbete. Enligt vår mening kan detta tillgodoses även i en lösning med heltidsanställda CB. om man nämligen till CB utser en person som under ett antal år varit landshövding och lämnar den posten några år före normal pensionsålder för att bli CB. Andra möjligheter är att välja en person som varit verksamchef eller ställföreträdande chef i Överstyrelsen för civil beredskap, chef för räddningsverket eller chef för annat av de tunga verken inom de civila delarna av totalförsvaret.

Motiven för att ställa mycket stora krav på den som ska bli CB är självfallet att verksamheten kräver mycket stor överblick och samarbetsförmåga redan i fred. I krig blir ju befogenheterna för en CB utomordentligt stora.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering till Örebro av ytterligare organ inom högre regional ledning,
2. att riksdagen beslutar att posten som civilbefälhavare i det nya mellersta civilområdet bör bli en heltidsbefattning.

Stockholm den 24 januari 1990

Lars Ernestam (fp)

Gudrun Norberg (fp)